

פרק ט

א בשנת אחת לדרגוש בן אחשוורוש מארע מדי אשר המלך על
 מלכות בשדים: ב בשנת אחת למלכו אני דניאל בינתי בספרים
 מספר השנים אשר היה דבר ה' אל ירמיה הנביא למלאות לחרבות
 ירושלים שבעים שנה: ג ואתנה את פני אל ה' האלוהים לבקש תפלה
 ותחנונים בצום ושק ואפר: ד ואתפללה לה' אלוהי ואתנודה ואמרה
 אגא ה' האל הגדול והנורא שמר הברית והחסד לאהביו ולשמרי
 מצותיו: ה חטאנו ועוינו הרשענו ומרדנו וסור ממצותך וממשפטיך:
 ו ולא שמענו אל עבדיך הנביאים אשר דברו בשמך אל מלכינו
 שרינו ואבותינו ואל כל עם הארץ: ז לה' ה' הצדקה ולנו בשנת הפנים
 פיום הזה לאיש יהודה ולישבי ירושלים ולכל ישראל הקרבים
 והרחקים בכל הארצות אשר הדיחתם שם במעלם אשר מעלו בך:
 ח ה' לנו בשנת הפנים למלכינו לשרינו ולאבותינו אשר חטאנו לך:
 ט לה' אלוהינו הרחמים והסלחות כי מרדנו בו: י ולא שמענו בקול
 ה' אלוהינו לקחת בתורתיו אשר נתן לפנינו ביד עבדיו הנביאים:
 יא וכל ישראל עברו את תורתך וסור לבלתי שמוע בקולך ותתך
 עלינו האלה והשבעה אשר כתובה בתורת משה עבד האלוהים
 כי חטאנו לו: יב ויקם את דברו אשר דבר עלינו ועל שפטינו אשר
 שפטינו להביא עלינו רעה גדלה אשר לא נעשתה תחת כל השמים
 באשר נעשתה בירושלם: יג באשר כתוב בתורת משה את כל
 הרעה הזאת באה עלינו ולא חלינו את פני ה' אלוהינו לשוב מעוננו
 ולהשכיל באמתך: יד וישקד ה' על הרעה וביאה עלינו כי צדיק

ה' אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקִלּוֹ: טו וְעַתָּה
 ה' אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ אֶת עַמְּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּתְעַשׂ
 לְךָ שֵׁם כַּיּוֹם הַזֶּה חֲטֵאנוּ רָשָׁעְנוּ: טז ה' כָּכָל צְדָקָתְךָ יֹשֵׁב נָא אִפְּךָ
 וְחַמְתָּה מֵעִירָךָ יְרוּשָׁלַם הֵר קִדְּשָׁה כִּי בַחֲטֵאֵינוּ וּבַעֲוֹנוֹת אֲבֹתֵינוּ
 יְרוּשָׁלַם וְעַמְּךָ לְחַרְפָּה לְכָל סְבִיבֹתֵינוּ: יז וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ אֶל
 תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל תְּחִנּוּנָיו וְהָאֵר פְּנֵיךָ עַל מִקְדְּשָׁה הַשָּׁמַיִם לְמַעַן
 ה': יח הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזַנְךָ וּשְׁמַע פִּקְח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שִׁמְמֹתֵינוּ וְהַעִיר
 אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפְּלִיִם תְּחִנּוּנֵינוּ
 לְפָנֶיךָ כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: יט ה' שְׁמַעָה ה' סִלְּחָה ה' הַקְּשִׁיבָה
 וְעֲשֵׂה אֵל תֵּאֱחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל עִירָךָ וְעַל עַמְּךָ:
 כ וְעוֹד אֲנִי מְדַבֵּר וּמִתְפַּלֵּל וּמִתְנוּדָה חֲטֵאתִי וְחַטָּאת עַמִּי יִשְׂרָאֵל
 וּמִפְּלִי תְחִנּוּתִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי עַל הֵר קִדְּשׁ אֱלֹהֵי: כא וְעוֹד אֲנִי מְדַבֵּר
 בַּתְּפִלָּה וְהָאִישׁ גְּבַרִיאֵל אֲשֶׁר רָאִיתִי בְּחִזּוֹן בַּתְּחִלָּה מְעַרְף בִּיעָרְךָ נִגַע
 אֵלַי כַּעַת מְנַחֵת עָרֵב: כב וַיִּבֶן וַיְדַבֵּר עַמִּי וַיֹּאמֶר דְּנִיָּאל עַתָּה יִצְאָתִי
 לְהַשְׁפִּילָהּ בֵּינָה: כג בַּתְּחִלָּת תְּחִנּוּנֶיךָ יִצְאָ דָבָר וְאֲנִי בָאתִי לְהַגִּיד כִּי
 חֲמוּדוֹת אֶתָּה וּבִין בְּדָבָר וְהִבֵּן בַּמְרָאָה: כד שְׁבַעִים שְׁבַעִים נִחַתָּה
 עַל עַמְּךָ וְעַל עִיר קִדְּשָׁה לְכֹלֵא הַפֶּשַׁע וּלְהַתֵּם חֲטָאת וּלְכַפֵּר עוֹן
 וּלְהַבִּיא צֶדֶק עֲלֵמִים וּלְהַתֵּם חִזּוֹן וּנְבִיא וּלְמַשֵּׁחַ קִדְּשׁ קִדְּשִׁים: כה
 וְתַדַּע וְתִשְׁפֹּל מִן מִצָּא דָבָר לְהַשִּׁיב וּלְבָנוֹת יְרוּשָׁלַם עַד מְשִׁיחַ נְגִיד
 שְׁבַעִים שְׁבַעִה וּשְׁבַעִים שָׁשִׁים וּשְׁנַיִם תָּשׁוּב וּנְבִנְתָה רְחוּב וְחַרוּץ
 וּבְצוּק הָעֵתִים: כו וְאַחֲרֵי הַשְׁבַּעִים שָׁשִׁים וּשְׁנַיִם יִפְרַת מְשִׁיחַ וְאִין לוֹ
 וְהַעִיר וְהַקִּדְּשׁ יִשְׁחִית עִם נְגִיד הַבָּא וְקִצּוֹ בַשָּׁטָף וְעַד קִיץ מִלְחָמָה
 נִחְרָצָת שְׁמֹמוֹת: כז וְהַגְּבִיר בְּרִית לָרַבִּים שְׁבוּעָ אֶחָד וַחֲצֵי הַשְּׁבוּעָ
 יִשְׁבִּית זָבַח וּמְנַחָה וְעַל כִּנּוֹף שְׁקוּצִים מְשִׁמֵם וְעַד פְּלָה וְנִחְרָצָה תִתֵּן
 עַל שָׁמַיִם:

פסוקים א-ב: זמן קריטי לתפילה

בְּשֵׁנַת אַחַת לְדְרִיּוֹשׁ בֶּן אַחְשׁוּרוֹשׁ מִזְרַע מְדֵי אֲשׁוּר הַמֶּלֶךְ עַל
מַלְכוּת כַּשְׂדִּים. בְּשֵׁנַת אַחַת לְמָלְכוֹ אֲנִי דְנִיאל בִּינְתִי בְּסַפְרֵים
מִסְפַּר הַשָּׁנִים אֲשֶׁר הָיָה דָבָר ה' אֶל יִרְמְיָה הַנְּבִיא לְמַלְאוֹת לְחָרְבוֹת
יְרוּשָׁלַם שִׁבְעִים שָׁנָה.

כותרת הפרק מתארת תיאור כרונולוגי של מסגרת הזמן שבה אנו נמצאים - שנה אחת למלך דריוש. לא מדובר על דריוש השני בנם של אחשוורוש הפרסי ואסתר המלכה, אלא על דריוש הראשון בן אחשוורוש המדי⁶⁹ שהחליף את בלשצאר מלך בבל ופתח את תקופת המלוכה של פרס ומדי. כשדריוש עלה לשלטון, הוא השאיר רבים מסדרי הממלכה כפי שהיו בתקופת הכשדים. בין היתר, כפי שכבר ראינו בפרק ו', הוא השאיר את דניאל בתור שר חשוב כפי שהיה בחצרם של נבוכדנצר, אויל מרודך ובלשצאר. ראינו כי הוא אף מינה אותו מעל כל השרים והאחשדרפנים, מה שעורר את קנאתם, שבעטיה גרמו להשלכת דניאל לגוב האריות. אם כן, פרקנו ממוקם לאחר משהו בלשצאר ומפלת בבל וטרם הצהרת כורש.

בשנה הראשונה לדריוש, התבונן דניאל בספרים וחישב את חשבון הקץ. ירמיהו ניבא ששבעים שנה אחרי חורבות ירושלים יפקוד ה' את ישראל, ותבוא הגאולה. דניאל עושה את החשבון ומבין שתמו אותן שבעים שנה. בשנה הזאת, שנת 3390 לבריאת העולם, כלו שבעים השנים והגאולה צריכה לבוא.

חישוב זמן הגאולה מגלות בבל לא היה פשוט כל כך. נתבונן בנבואת ירמיהו על שבעים שנות גלות בבל (ירמיהו כה, א-יד):

הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה עַל יִרְמְיָהוּ... זֶה שְׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה הָיָה דָבָר ה'
אֵלַי וְאֶדְבַר אֵלֵיכֶם אֲשֶׁכִּים וְדַבַּר וְלֹא שְׁמַעְתֶּם. וְשָׁלַח ה' אֵלַיכֶם
אֶת כָּל עַבְדָּיו הַנְּבִאִים הַשֹּׁכֵם וְשָׁלַח וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וְלֹא הִטִּיתֶם אֶת
אָזְנוֹכֶם לְשִׁמְעוֹ. לְאֹמֹר שׁוּבוּ נָא אִישׁ מִדְרָכּוֹ הָרָעָה וּמַרְעֵ מַעַלְלֵיכֶם...

69. ראו פירושי רש"י והאבן עזרא.

לְכֹן כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת יְעֹן אֲשֶׁר לֹא שָׁמַעְתֶּם אֶת דְּבָרַי. הֲנִי שֶׁלַח
 וְלִמְחֹתִי אֶת כָּל מְשֻׁפְּחוֹת צָפוֹן נְאֻם ה' וְאֶל נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ
 בָּבֶל עֲבָדֵי וְהִבְאֵתִים עַל הָאָרֶץ הַזֹּאת וְעַל יִשְׂרָאֵל וְעַל כָּל הַגּוֹיִם
 הָאֵלֶּה סָבִיב וְהִחַרְמֹתִים וְשָׁמַתִּים לְשִׁמָּה וְלִשְׂרָקָה וְלִחְרָבוֹת עִוְלָם.
 וְהֵאבִדְתִּי מֵהֶם קוֹל שְׁשׁוֹן וְקוֹל שְׁמִמָּה קוֹל חֲתָן וְקוֹל כְּלָה קוֹל
 רְחִים וְאוֹר נֵר. וְהִיָּתָה כָּל הָאָרֶץ הַזֹּאת לְחֲרָבָה לְשִׁמָּה וְעִבְדוֹ הַגּוֹיִם
 הָאֵלֶּה אֶת מֶלֶךְ בָּבֶל שְׁבַעִים שָׁנָה.

ירמיהו מנבא כאן על סופה של מלכות בבל בתום שבעים השנים, אך המשך
 הנבואה, המדבר על העלייה לארץ ישראל מהגלות, בא רק בנבואה נוספת
 (שם כט, י-יד):

כִּי כֹה אָמַר ה' כִּי לְפִי מְלֵאת לְבַבְכֶם שְׁבַעִים שָׁנָה אֶפְקֹד אֶתְכֶם
 וְהִקְמַתִּי עֲלֵיכֶם אֶת דְּבָרַי הַטּוֹב לְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל הַמְּקוֹם הַזֶּה.
 כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי אֶת הַמַּחְשְׁבוֹת אֲשֶׁר אֲנִי חָשַׁב עֲלֵיכֶם נְאֻם ה'
 מַחְשְׁבוֹת שְׁלוֹם וְלֹא לְרָעָה לָתֵת לָכֶם אַחֲרִית וְתִקְוָה. וְקִרְאתֶם אֹתִי
 וְהִלַּכְתֶּם וְהִתְפַּלַּלְתֶּם אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי אֲלֵיכֶם. וּבִקְשִׁיתֶם אֹתִי וּמְצֵאתֶם
 כִּי תִדְרָשְׁנִי בְּכָל לְבַבְכֶם. וְנִמְצָאתִי לָכֶם נְאֻם ה' וְשָׁבַתִּי אֶת שְׁבוּתְכֶם
 וְחִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם וּמִכָּל הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתִּי אֶתְכֶם
 שָׁם נְאֻם ה' וְהִשְׁבַּתִּי אֶתְכֶם אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הִגְלִיתִי אֶתְכֶם מִשָּׁם.

החשבון של דניאל מבוסס כנראה על זמן הנבואה של ירמיהו - בשנה
 הרביעית ליהויקים בן יאשיהו, שהיא השנה הראשונה לנבוכדנצר מלך
 בבל, שנת 3319 לבריאת העולם. נראה ששבעים השנים מתחילות, לפי
 חשבוננו של דניאל, מהכיבוש הראשון של ירושלים על ידי נבוכדנצר, בשנה
 הרביעית למלכות יהויקים.

לכן כעת, לפי דניאל, תמו שבעים השנים שעליהן ניבא ירמיהו. שנתו
 הראשונה של דריוש המדי באה לאחר תקופת נבוכדנצר שנמשכה ארבעים
 וחמש שנה, ותקופת אויל מרודך ובלשאצר שנמשכה כעשרים וחמש שנה,
 ובזאת הגיעו שבעים שנות מלכות בבל לסיומן. כך הגיע דניאל למסקנה

שהגלות אמורה להסתיים, שהרי בפסוק נאמר (ירמיהו כט, י): "אֶפְקֹד אֶתְכֶם וְהִקְמַתִי עֲלֵיכֶם אֶת דְּבָרֵי הַטּוֹב לְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה". בית המקדש השני לא נבנה באותה שנה, אלא רק שמונה עשרה שנה לאחר אותו כיבוש, ואולי רק אז התחיל מניין שבעים השנים. דניאל הבין שמניין השנים מחושבות מעליית בבל לשלטון. לכן, דניאל משתומם, הרי חלפו שבעים שנה ומדוע טרם נגאלנו. אולי הוא מבין כעת שהתממשות הנבואה גמישה ותלויה בנו; הנבואה רק אומרת ממתי אפשר כבר להיגאל, ולא מתי הגאולה תתממש. מי יודע לכמה זמן תידחה הגאולה? לכן דניאל מתפלל. ואולי מתוך התבוננות בנבואת ירמיהו, דניאל הבין כי לא די בהמתנה לקץ שבעים השנים. הוא שם לב שיש מרכיב חיוני נוסף להופעת הגאולה - התפילה (שם יב-יד):

וְיָרְאוּתֶם אֹתִי וְהִלַכְתֶּם וְהִתְפַּלַּלְתֶּם אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי אֲלֵיכֶם. וּבִקְשִׁיתֶם אֹתִי וּמְצֵאתֶם כִּי תִדְרְשֵׁנִי בְּכָל לְבַבְכֶם. וְנִמְצָאתִי לָכֶם נְאֻם ה' וְשָׁבַתִי אֶת שְׁבוּתְכֶם.

דניאל מבין, כנראה, שהגאולה תלויה לא רק בחלוף פרק זמן קבוע אלא גם בדרישה כלל ישראלית, בזעקה ובתפילה אמיתית. "כי תדרשני בכל לבבכם". הזמן הגיע, אך הכל תלוי ועומד עד שתבוא תפילה כזו, שבה עם ישראל יבקש מקירות לבו לשוב אל שולחן אביו. האמת היא שכבר משה רבנו הודיע כי הגאולה תבוא בעקבות התפילה (דברים ה, כה-לא):

כִּי תוֹלִיד בָּנִים וּבָנִים בָּנִים וְנוֹשְׁנֶתֶם בְּאֶרֶץ וְהִשְׁחַתֶּם וְעִשִׂיתֶם פְּסָל תַּמוּנֹת כָּל וְעִשִׂיתֶם הָרַע בְּעֵינֵי ה' אֱלֹהֵיךָ לְהַכְעִיסוֹ. הֲעִידֹתִי בְכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ כִּי אֲבַד תֵּאבְדוּן מֵהָר מֵעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא תֵאָרִיכוּ יָמִים עָלֶיךָ כִּי הַשָּׁמַיִם תִּשְׁמְדוּן. וְהַפִּיץ ה' אֶתְכֶם בְּעַמִּים וְנִשְׁאַרְתֶּם מִתִּי מִסְפָּר בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהַג ה' אֶתְכֶם שָׁמָּה. וְעַבַּדְתֶּם שָׁם אֱלֹהִים מֵעֵשָׂה יְדֵי אָדָם עַד וְאַבְן אֲשֶׁר לֹא יִרְאוּן וְלֹא יִשְׁמְעוּן וְלֹא יֵאָכְלוּ וְלֹא יִרְיִחוּ.

וּבְקִשְׁתֶּם מִשָּׁם אֶת ה' אֱלֹהֵיהֶּ וּמִצְאֹתָ כִּי תִדְרָשׁוּנוּ בְּכָל לְבָבְךָ
 וּבְכָל נַפְשֶׁךָ. בְּצַר לָךְ וּמִצְאוּךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים
 וְשִׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹהֵיהֶּ וְשִׁמְעַתָּ בְּקוֹלוֹ. כִּי אֵל רַחוּם ה' אֱלֹהֵיהֶּ לֹא
 יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית אַבְתְּיָהּ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם.

רק כאשר תעלה תפילה נוראה מעומק הלב, "בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ", אזי תתרחש הגאולה: "לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית אַבְתְּיָהּ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם".

אם כן, אנחנו לומדים שהתפילה תהיה מרכיב משמעותי בגאולה. אפילו אם לא הכל יהיה תלוי בה, ההודעה האלוהית אומרת שכך יהיה, ותהליך השיבה לארץ יהיה מלווה בזעקה ישראלית אדירה. לכן, זה מה שדניאל עושה: כשהוא מבין שבשנה הראשונה לדריוש הגיע זמן הגאולה, ושבעים השנים שעליהן ניבא ירמיהו תמו, הוא מסיק שזהו גם הזמן לתפילה ישראלית כזו שעוד לא הייתה כדוגמתה.

כעת מתחדדת משמעותה של התפילה שראינו בפרק ו', זו שעליה מסר דניאל את נפשו כנגד גזרת המלך, ובעקבותיה הושלך לגוב האריות. בדיוק בנקודה זו, שבה התפילה חיונית כל כך, יוצאת גזרה שאסור להתפלל. דניאל מבין שבתפילה זו תלויה ישועת העם כולו, ולכן הוא מוסר את הנפש למענה. לא במקרה גזרה הגזרה דווקא באותה נקודת זמן. תמיד ברגעים גורליים, רגע לפני שהישועה מופיעה, מופיע גם הניסיון הקשה ביותר. לאחר שנדמה שכבר עשינו הכל וברוך ה' הצלחנו, בא הניסיון האחרון והמכריע. אנו מכירים את המאבקים הללו מהחיים - פעמים רבות אנו עומדים בסוף התהליך, כאשר נשאר רק מאמץ אחרון אחד, אבל דווקא אז הכל נעשה קשה ולכאורה בלתי־אפשרי. זהו המבחן שה' מעמיד אותנו בו.⁷⁰

70. סביב עיקרון זה בנה רבי נחמן מברסלב את סיפורו 'מעשה מאבדת בת מלך'. בסיפור זה מתבקש המשנה למלך להתענות במשך שנה כדי שיוכל לשחרר את בת המלך, אבל פעם אחר פעם הוא נכשל ברגע האחרון ושובר את תעניתו: "ובסוף השנה ביום האחרון היה מתענה, ולא היה ישן ועמד והלך לשם. והיה רואה אילן, ועליו גדלים תפוחים נאים מאד. והיה מתאוה לעיניו מאד, ועמד ואכל משם, ותכף שאכל התפוח, נפל וחספו שנה, והיה ישן זמן מרובה מאד. והיה המשרת מנער אותו, ולא היה נעור כלל. אחר כך הקיץ משנתו ושאל להמשרת: היכן אני בעולם? וספר לו המעשה.

דניאל החליט שבניסיון הזה הוא עומד במסירות נפש, וכך היה.

פסוק ג: עבודת הסנגוריה של דניאל

וְאֶתְנָה אֶת פְּנֵי אֶל ה' הָאֱלֹהִים לְבַקֵּשׁ תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים בְּצֹם וְשֶׁן וְאֶפֶר.

את התפילה הייחודית הזו של דניאל, עם ישראל אומר כל שני וחמישי במסגרת התחנון. אין זו תפילה רגילה, אלא אחד מהעמודים ההיסטוריים של היענות ה' לתפילות הצדיקים, שאנחנו נסמכים ונשענים עליהם.

דניאל מתאר את פנייתו לה' באמצעות ביטוי ייחודי (דניאל ט, ג): "וְאֶתְנָה אֶת פְּנֵי". כביכול הוא לקח את פניו, שם אותן על מגש של כסף ומסר אותן לקדוש ברוך הוא. זהו ביטוי של מסירות טוטאלית. כל הווייתו של דניאל נמצאת בתוך המילים, את כל כולו הוא מוסך במילים ומוסר כלפי מעלה.

לא מתואר כאן שדניאל מכנס את כל היהודים לתפילה. נראה כי הוא רואה את עצמו, אולי בין השאר מתוקף תפקידו בארמון המלך, כשליח הציבור, נציג נאמן של האומה המבטא את כל לבה. דניאל מגלה את האמת הפועמת במעמקי נפש האומה, את מאווייה, בין אם מינתה אותו שליח לכך ובין אם לא.

המדרש מגלה עוד צד מהותי מאוד בביטוי זה, המלמד על מסירות הנפש של דניאל בתפילתו (שמות רבה מג, א):

וַיְחַל מֹשֶׁה (שמות לב, יא) - כך פתח רבי תנחומא בר אבא: וַיֵּאמֶר לְהִשְׁמִידֵם לִוְלֵי מֹשֶׁה בְּחִירוֹ עֵמֵד בְּפֶרֶץ לְפָנָיו (תהלים קו, כג). אמר רבי חמא בר חנינא: הסנגור הטוב מסביר פנים בדיון. משה אחד משני סנגורין שעמדו ללמוד סנגוריא על ישראל, והעמידו פנים כביכול כנגד הקב"ה: משה ודניאל. משה מנין? שנאמר: לִוְלֵי מֹשֶׁה

שאתה ישן זמן מרובה מאד זה כמה שנים, ואני הייתי מתפרנס מהפירות. והיה מצער עצמו מאוד. והלך לשם ומצא אותה. והיתה מצטערת לפניו מאד, כי אלו באת באותו היום, היית מוציא אותי מכאן, ובשביל יום אחד אבדת. אמנם שלא לאכול הוא דבר קשה מאוד, בפרט ביום האחרון, אז מתגבר היצר הרע מאוד".

מתוך "חזון וחלומות" - הרב שלומי בדש

לרכישת ספרים: <https://shop.yhb.org.il>

בְּחִירוֹ וְגו'. דניאל מנין? שנאמר (דניאל ט, ג): וְאֶתְנָה אֶת פְּנֵי אֶל
 אֲדוֹנָי הָאֱלֹהִים לְבַקֵּשׁ תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים בְּצוּם וְשָׁק וְאֶפֶר. אלו שני
 בני אדם שנתנו פניהם לנגד מדת הדין לבקש רחמים על ישראל...
 רבינו (רבי יהודה בר סימן) אמר: למה הדבר דומה? למלך שהיה דן
 את בנו והיה הקטגור עומד ומקטר. מה עשה הפדגוג של בן?
 כיון שראה אותו מתחייב, דחף את הקטגור והוציאו לחוץ, ועמד
 לו במקומו מלמד על הבן סגוריא. כך בשעה שעשו ישראל את
 העגל היה השטן עומד ומקטר בפנים, ומשה עומד מבחוץ. מה
 עשה משה? עמד ודחף את השטן והוציאו לחוץ, ועמד במקומו.
 שנאמר: עָמַד בְּפֶרֶץ לְפָנָיו, עמד לו במקומו של פורץ.

ממדרש זה, אנו למדים על משמעות נוספת של "נתינת הפנים" - עמידה
 מול קטרוג על ישראל. משה ודניאל העמידו את עצמם בחזית מול המקטר.
 הם נקטו צעד קיצוני שסיכן אותם בתגובה חמורה משמים. דניאל ידע הרי
 שמידת הדין מתוחה, שאם לא כן כבר היו ישראל נגאלים; אף על פי כן
 הוא היה מוכן להקריב את כולו כדי שהדין לא יבוא על ישראל אלא עליו.
 תיאור זה כמעט בלתי-נתפס. מי שלא חווה עמידה מול חרב שלופה, או
 אקדח מכוון לרקתו, לא יוכל לדמיין את התעוזה והמסירות שבמצב כזה.
 את כל זה עושה דניאל כשליח הציבור של כלל ישראל.

פסוק ד: תפילת אמת

וְאֶתְפַּלֵּל לְה' אֱלֹהֵי וְאֶתְנוּדָה וְאֶמְרָה אָנָּה ה' הָאֵל הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא
 שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֲסֵד לְאֶהֱבָיו וְלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָיו.

הביטוי באמצעותו פונה דניאל לה' דומה לביטוי שמוכר לנו מתפילת
 העמידה: "האל הגדול הגיבור והנורא". אולם כאן חסרה מילה אחת, ונאמר
 רק "הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא". מדוע דניאל משמיט את התואר "גיבור"?
 חז"ל עמדו על העניין, וגילו לנו עוד ממסתרי התפילה הנוראה הזו (יומא
 סט, ב):

אמר רבי יהושע בן לוי: למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה? שהחזירו עטרה ליושנה - אתא משה אמר (דברים י, יז): הָאֵל הַגָּדֹל הַגָּבֹר וְהַנּוֹרָא. אתא ירמיה ואמר: נכרים מקרקרין בהיכלו, איה נוראותיו?! לא אמר נורא. **אתא דניאל אמר: נכרים משתעבדים בבניו, איה גבורותיו?! לא אמר גבור.** אתו אינהו ואמרו: אדרבה! זו היא גבורת גבורתו, שכובש את יצרו, שנותן ארך אפים לרשעים; ואלו הן נוראותיו, שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות?! ורבנן, היכי עבדי הכי ועקרי תקנתא דתקין משה? אמר רבי אלעזר: מתוך שיודעין בהקדוש ברוך הוא שאמיתי הוא, לפיכך לא כיזבו בו.

חז"ל מסבירים את דניאל, שמתקשה: כיצד ישראל משועבדים תחת בבל ומדי, והקדוש ברוך הוא אינו מציל אותם מידם? גבורת ה' אינה באה לידי ביטוי. לפניו נהג ירמיהו באופן דומה, כאשר השמיט את המילה "נורא", מכיוון שהבבלים עשו כרצונם בבית המקדש, מבלי שה' יטיל עליהם את יראתו. בהמשך שואלים חז"ל: כיצד שינו ירמיהו ודניאל את הביטוי שטבע משה רבנו, ומשיבים: "מתוך שיודעים בהקדוש ברוך הוא שאמיתי הוא, לפיכך לא כיזבו בו".

התפילה של דניאל איננה עיון שכלי. דניאל יודע היטב שהאל שלנו, אלוהי ישראל, הוא הגדול הגיבור והנורא, גם כשהדבר אינו מתבטא בפועל במציאות, אלא רק קיים בכוח, אבל זו אינה תפילה. בתפילה אדם מביא לידי ביטוי את החוויה הפנימית ביותר שלו, ושופך שיחו ועצמו לפני ה'. דניאל, שלא חווה את גבורתו של הקדוש ברוך הוא, אינו יכול להעיד על גבורה זו מתוך חוויית חייו. אין הוא עטוף ומלא בחוויית הגבורה האלוהית, וממילא, אין ביכולתו לומר זאת כעובדה אמיתית ומוחלטת. חוויית התפילה של דניאל היא מתוך השתפכות הנפש בכנות גמורה, ואם יש נקודה בתפילה שחסר בה צד של הזדהות - דניאל לא יכול לומר אותה.

אמנם, אנשי כנסת הגדולה לומדים על בשרם כי ישנה גבורה אלוהית ממין אחר לגמרי. בימי בית שני עדיין לא התרחשה הגאולה, אבל אנשי כנסת

הגדולה התודעו לאופנים המגוונים והשונים של הופעת הגבורה. יש גבורה של מלכות ושררה, המתבטאת כשישראל בארצם והגויים אינם מעזים להילחם בהם; מנגד, גם הישרדות היא גבורה. כשכבשה נמצאת בין שבעים זאבים, ומצליחה לשרוד, למרות הרצון העז שלהם לטרוף אותה - זה גילוי של גבורה אדירה. זה אכן נס שאיננו מצליחים להבין. בכל דור ודור, וגם בימינו אנו, הכבשה הישראלית מאוימת בידי שבעים הזאבים. מה מונע מכל אויבי ישראל לפעול בכל רגע נתון? אין זה אלא נוראות הקדוש ברוך הוא.

פסוקים ה-יד: תפילה ווידוי

חָטֵאנוּ וְעֵוִינוּ הִרְשַׁעְנוּ וּמָרַדְנוּ וְסוּר מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ. וְלֹא שָׁמַעְנוּ אֶל עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר דִּבְרוּ בְשִׁמְךָ אֶל מַלְכֵינוּ שְׁרִינוּ וְאַבְתִּינוּ וְאֶל כָּל עַם הָאָרֶץ. לָךְ אֲדֹנָי הַצְּדָקָה וְלָנוּ בִשְׁתַּת הַפְּנִים כִּי־וּמָה לְאִישׁ יְהוּדָה וְלְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וְלְכָל יִשְׂרָאֵל הַקְּרֹבִים וְהַרְחֹקִים בְּכָל הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר הִדְחַתְתָּם שָׁם בְּמַעַלְמֶם אֲשֶׁר מַעַלְוֶיךָ. ה' לָנוּ בִשְׁתַּת הַפְּנִים לְמַלְכֵינוּ לְשְׁרִינוּ וְלְאַבְתִּינוּ אֲשֶׁר חָטֵאנוּ לָךְ. לְאֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ הַרְחִמֵם וְהִסְלַחֵם כִּי מָרַדְנוּ בּוֹ. וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵינוּ לְלַכֵּת בְּתוֹרָתֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְפָנֵינוּ בְּיַד עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים. וְכָל יִשְׂרָאֵל עָבְרוּ אֶת תּוֹרָתְךָ וְסוּר לְבַלְתִּי שְׁמוּעַ בְּקוֹלְךָ וַתִּתֵּן עָלֵינוּ הָאֵלֶּה וְהַשְׁבָּעָה אֲשֶׁר כְּתוּבָה בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֶבֶד הָאֱלֹהִים כִּי חָטֵאנוּ לּוֹ. וַיִּקָּם אֶת דִּבְרוֹ אֲשֶׁר דִּבְרָ עָלֵינוּ וְעַל שׁוֹפְטֵינוּ אֲשֶׁר שִׁפְטוּנוּ לְהַבִּיא עָלֵינוּ רָעָה גְדוֹלָה אֲשֶׁר לֹא נִעֲשִׂיתָה תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם כְּאֲשֶׁר נִעֲשִׂיתָה בִּירוּשָׁלַם. כְּאֲשֶׁר כְּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אֶת כָּל הָרָעָה הַזֹּאת בְּאֵה עָלֵינוּ וְלֹא חָלִינוּ אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהֵינוּ לָשׁוּב מֵעֲוֹנוֹנוּ וְלִהְיוֹת כִּי־לֹא נִשְׁקָד ה' עַל הָרָעָה וַיְבִיאָה עָלֵינוּ כִּי צָדִיק ה' אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל מַעֲשָׂיוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקוֹלוֹ.

אחד המרכיבים היסודיים ביותר בתפילתו של דניאל הוא הוידוי. הוידוי הוא המרכיב הבסיסי שבמצוות התשובה. הרמב"ם, במניין המצוות שלו שבפתח הלכות תשובה, לא מונה את התשובה כמצווה אלא את הוידוי.

מתוך "חזון וחלומות" - הרב שלומי בדש

לרכישת ספרים: <https://shop.yhb.org.il>

לדברי הרמב"ם, כשאדם בא לעשות תשובה, המצווה המוטלת עליו היא להתוודות על חטאו - התשובה נעוצה כולה בווידוי.

התשובה יכולה בקלות להפוך לפעולה שטחית. אדם יכול לכתוב לפני יום הכיפורים הודעה, כגון: "סליחה אם פגעתי במישהו" ולשלוח אותה לרשימת תפוצה של מאות אנשים; אך אין זו תשובה אמיתית, כל עוד האדם אינו מודע לחטאו ומודה בו (ראו של"ה מסכת ראש השנה דרך חיים קנא; פניני הלכה ימים נוראים ה, ה). התשובה האמיתית היא כשהאדם מפנים ומבין את החטא שחטא ואת חומרנו. רק על ידי כך הוא יוכל באמת להתגבר עליו ולחזור בתשובה.

פסוקים טו-יט: יסוד התפילה - למען קידוש שם השם

וְעַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ אֶת עַמְּךָ מִצִּיפְרַיִם מִצִּדְּ הַיַּם הַיָּבֵשׁ וְתַעֲשֵׂ לָךְ שֵׁם כְּבוֹד הַיָּם הַיָּבֵשׁ וְרַשְׁעֵנוּ. ה' כָּכָל צִדְקוֹתָ יָשֵׁב נָא אִפְּךָ וְחַמְּתָה מֵעִירָה יְרוּשָׁלַם הַר קְדֻשָּׁה כִּי בְחַטָּאוֹנוּ וּבְעֹנוֹת אַבְתֵּינוּ יְרוּשָׁלַם וְעַמְּךָ לְחַרְפָּה לְכָל סְבִיבֹתֵינוּ. וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ אֶל תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל תְּחִנּוֹתַי וְהָאֵר פְּנֵיךָ עַל מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם לְמַעַן ה'. הַטָּה אֱלֹהֵי אֲזִנִּי וְשָׁמַע פִּתְחוּ עֵינַי וְרֵא הַשָּׁמַיִם וְהַעִיר אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֵיךָ כִּי לֹא עַל צִדְקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפְּלִים תְּחַנּוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים. ה' שְׁמַע ה' סִלְּחָה ה' הַקְּשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל תְּאֵחֶר לְמַעַן אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל עִירָה וְעַל עַמְּךָ.

דניאל מציב את היעד של תפילתו: תביעה לגאולת ישראל למען שמו הגדול של הקדוש ברוך הוא, המחולל כל זמן שישראל שרויים בגלות. כשארץ ישראל שוממה וירושלים חרבה, כשארץ מקדש וישראל פזורים לכל עבר, זהו חילול השם נורא.

דניאל מיישם את דפוס התפילה שלימד כבר משה רבנו, בתפילתו על עם ישראל לאחר חטא העגל (שמות לב, יא-יב):

וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהֵיו וַיֹּאמֶר לָמָּה ה' יַחַרְה אִפְּךָ בְּעַמְּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִצִּיפְרַיִם מִצִּדְּ הַיָּבֵשׁ וְיָבִדְךָ חַזְקָה. לָמָּה יֹאמְרוּ

מְצָרִים לְאִמֹר בְּרָעָה הוֹצִיאָם לְהֶרֶג אֹתָם בְּהָרִים וּלְכַלְתָּם מֵעַל פְּנֵי
הָאָדָמָה שׁוֹב מִחֲרוֹן אַפָּף וְהִנָּחֵם עַל הָרָעָה לְעַמּוֹ.

למעשה, התפילה כולה בנויה על יסוד החשש מחילול שמו של הקדוש ברוך
הוא. רבי חיים מוולוז'ין מאריך מאוד לבאר כי זהו עניינה של כל תפילה
(נפש החיים ב, יא):

ענין התפלה. שכלל כוונתה הוא לכיין רק להוסיף כח בקדושה.
שכמו שהאיש מאנשי החיל משליך כל ענייניו וצרכי עצמו מנגד,
ומוסר נפשו ברצונו רק על כבוד המלך, ששיג הכתר מלוכה
של אותה המדינה ותנשא מלכותו, כן ראוי מאד להאדם הישר
לשום כל כוונתו וטוהר מחשבתו בתפלתו, רק להוסיף תת כוח
בהעולמות הקדושים... להעביר רוח הטומאה מן העולם, ויתוקן
עולם במלכותו יתברך שמו, ולא על ענייניו וצרכי עצמו כלל.

וענייני הרואות בנוסח תפלת ראש השנה שהוא מסודר מראשו עד
סופו רק על כבוד מלכותו יתברך שמו, שתתעלה כבתחלה קודם
חטא אדם הראשון. וגם נוסח תפלת כל השנה, אף שלפי פשוטו
הנראה רובו ככולו מסודר על ענייני צרכי עצמנו, ודאי ברור לכל
מבין וממקומו הוא מוכרע שלא כיונו אנשי הכנסת הגדולה על
הנראה מפשוטי פירוש המילות לבד...

ואף דהלכתא גמירא לה בש"ס שהיחיד רשאי לחדש דבר בתפלתו
על צרכי עצמו וצערו בכל ברכה לפי עניינה, גם בזה צריך שלא
תהא תכלית כוונתו על צער... אמנם תכלית הכוונה צריכה
שתהיה רק צורך גבוה, כי במקום שיש חילול שמו יתברך כגון
צרת כלל ישראל, בְּאִמֹר לָהֶם עִם ה' (יחזקאל לו, כ), והמה מוכים
ומעונים, מחוייבים לבקש ולשפוך שיח לפניו יתברך שמו על
חילול שמו יתברך. ואך למען שמו יעשה. וגם היחיד על צער, אף
אם אין חילול השם בדבר, יש מקום גם כן לבקש לפניו יתברך על
גודל הצער של מעלה בזמן שהאדם שרוי בצער למטה, כמאמרם

ז"ל במשנה פ"ו (משנה ה) דסנהדרין: אמר רבי מאיר: בזמן שהאדם מצטער שכינה מה הלשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי.

על המתפלל לשאול את עצמו: למה אני מבקש מהקדוש ברוך הוא בריאות? למה אני מבקש מהקדוש ברוך הוא פרנסה טובה? לשם מה אני מבקש חיים? את התשובה אנו אומרים בעצמנו, ובה אנו חותמים את תפילת העמידה: "עשה למען שמך, עשה למען תורתך, עשה למען קדושתך". אנו עומדים מול הקדוש ברוך הוא ואומרים: כל מה שביקשנו - מיועד למענך, ריבונו של עולם. הרי רצונך שעם ישראל יגלה את שמך. אם אהיה חולה - האם זה יקדם את גילוי שמך בעולם? או כפי שהתפלל דוד המלך (תהלים ל, י): "מה בצע בדמי בְּרִדְתִּי אֶל שַׁחַת הַיּוֹדֶה עֶפְרַיִם הַיְגִיד אֲמַתְךָ?"

כך היא תפילתו של דניאל, שהיא מיסודות התפילה של ישראל - תפילה שכולה בקשה כלל ישראלית, לתיקון המציאות כולה. עשה למען עמך הנושא על כתפיו את כל המטען מאז יציאת מצרים. העם אשר שמך נקרא עליו. עשה למען עירך, למען שמך ה' אלוהי. זו תפילה לדורות, תפילת הגלות לדורות עולם.

פסוקים כ-כג: התפילה פועלת

וְעוֹד אֲנִי מְדַבֵּר וּמְתַפַּלֵּל וּמְתַנַּחֵם חַטָּאתִי וְחַטָּאת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּמְפִיל תְּחִנָּתִי לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵי עַל הַר קָדְשׁ אֱלֹהֵי. וְעוֹד אֲנִי מְדַבֵּר בְּתַפִּלָּה וְהָאִישׁ גְּבַר יִאֵל אֲשֶׁר רָאִיתִי בְּחִזּוֹן בְּתַחֲלָה מְעַף בִּיעָף נֹעַ אֵלַי כְּעַת מְנַחַת עָרֵב. וַיִּבֶן וַיְדַבֵּר עַמִּי וַיֹּאמֶר דְּנִיֵּאל עֲתָה יִצְאָתִי לְהַשְׁפִּילָהּ בֵּינָהּ. בְּתַחֲלַת תַּחֲנוּנֶיהָ יִצָּא דָבָר וְאֲנִי בָּאתִי לְהַגִּיד כִּי חַמּוּדוֹת אֶתָּה וּבִין בְּדָבָר וְהִבֵּן בְּמַרְאֶה.

"חַטָּאתִי וְחַטָּאת עַמִּי יִשְׂרָאֵל" - זה וידוי שמעיד על גדלות, זהות גבוהה בין היחיד לכלל האומה. דניאל חווה בחיוניות גבוהה את העמידה מול אלוהיו - "לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵי עַל הַר קָדְשׁ אֱלֹהֵי".

פעמים רבות עולה השאלה על פעולת התפילה. לא תמיד אנחנו רואים במציאות כיצד התפילות משפיעות, ויש לזה כמובן סיבות רבות. אולם במציאות המיוחדת והעוצמתית של ספר דניאל, אפשר להציץ מאחורי הפרגוד, כביכול, ולראות את התהליכים המתרחשים שם. כך גם כשדניאל מתפלל - בעוד תפילתו על שפתיו, כבר מתגלה כי המציאות החלה משתנה. אמנם הפעולה לא חלה עדיין במציאות התחתונה שבה רובדי החיים הגלויים מתרחשים, אך המלאך מגלה לדניאל כי פעולתו גרמה לתזוזה שמימיות: "בְּתַחֲלַת תַּחֲנוּנָיִךָ יֵצֵא דְבָרִי".

אמנם, כרגע רק דניאל מודע להתרחשויות, וגם היוודעות זו הושגה רק על ידי הודעת המלאך, אך התפילה מצד עצמה השפיעה מיד. לתפילה יש השפעה ממשית, אלא שלפעמים עד שהדברים יגיעו לכדי גילוי, עוברים כמה וכמה תהליכים.

פסוקים כד-כז: נבואה על החורבן הבא

שְׁבַעִים שְׁבָעִים נְחֻתָּהּ עַל עַמָּהּ וְעַל עִיר קְדֻשָׁהּ לְכֹלֵא הַפְּשָׁע וְלִהְיֶתֶם חֲטָאִים וְלִכְפֹּר עֹן וְלִהְיֵא צָדִק עֲלֵמִים וְלִחְתֹּם חֶזֶן וְנָבִיא וְלִמְשִׁיחַ קֹדֶשׁ קְדָשִׁים. וְתִדַּע וְתִשְׁפֹּל מִן מֵצָא דְבָר לְהַשִּׁיב וְלִבְנוֹת יְרוּשָׁלַם עַד מְשִׁיחַ נְגִיד שְׁבַעִים שְׁבַעִים וְשְׁבַעִים שָׁשִׁים וְשָׁנִים תָּשׁוּב וְנִבְנְתָה רְחוֹב וְחָרוֹץ וּבְצוֹק הָעֵתִים. וְאַחֲרֵי הַשְׁבָּעִים שָׁשִׁים וְשָׁנִים יִכְרַת מְשִׁיחַ וְאִין לוֹ וְהָעִיר וְהַקְדֵּשׁ יִשְׁחִית עִם נְגִיד הַבָּא וְקִצוֹ בְּשִׁטְף וְעַד קֶץ מְלָחְמָה נִחְרָצָת שְׁמֹמֹת. וְהַגְבִּיר בְּרִית לְרַבִּים שְׁבוּעַ אֶחָד וְחֲצֵי הַשְׁבוּעַ יִשְׁבִּית זָבַח וּמִנְחָה וְעַל כִּנְף שְׁקוּצִים מְשֻׁמִם וְעַד כָּלָה וְנִחְרָצָה תַתָּה עַל שׁוֹמֵם.

ועכשיו גילוי הקיצים ניתן לדניאל המצפה לישועה, לדניאל השב בכל ליבו, מתפלל ומתוודה וידוי גדול. זוהי הופעה הבאה מתוך ציפייה גדולה לישועה ומתוך הדבקות של דניאל בעניין האלוהי. חז"ל מגלים לנו (נזיר לב, ב) כי דניאל מתבשר כאן כבר על חורבן בית שני. כך נדרש שם הפסוק "שְׁבַעִים שְׁבָעִים נְחֻתָּהּ עַל עַמָּהּ וְעַל עִיר קְדֻשָׁהּ". ההסבר הוא ש"שְׁבַעִים

מתוך "חזון וחלומות" - הרב שלומי בדש

לרכישת ספרים: <https://shop.yhb.org.il>

מכון הר ברכה

שְׁבָעִים" פירושו שבעים שמיטות, כלומר שבעים פעמים שבע שנים, שהן ארבע מאות ותשעים שנה (סדר עולם; רש"י; מלבי"ם). אלו ארבע מאות ועשרים שנות קיומו של בית המקדש השני עד חורבנו, בתוספות שבעים שנה של גלות בבל. כמוכן אין מדובר כאן בסך שנים סתמי ושרירותי, אלא בגזרה שעניינה "לְכַלֵּא הַפֶּשַׁע וְלְהַתֵּם חַטָּאת", והיא מחושבת לפרטי פרטים, כך שכל החטאים יתכפרו. והחשבון כאן מזעזע, כיוון שעולה ממנו שלא רק שנות הגלות ממרקות חטאים, אלא גם ימי בית שני.

משמעושה של גלות זו היא כעין מזבח כפרה וטהרה, לכפרת העוונות הטמונים בכנסת ישראל, במציאות הנפשית שלה. כל זה כדי להביא עליהם לבסוף "צֶדֶק עֲלֵמִים" בימות המשיח. כך דניאל, כשליח ציבור של כלל ישראל, מקבל תשדורת על המהלך ההיסטורי הכללי עד סוף ימות העולם. אין זו סתם סקירה של ההתרחשויות העתידיות, אלא ביאור עניינה של ההיסטוריה ומהלכיה. על ידי מסירות נפשו, זוכה דניאל להבין את המציאות הפנימית המוליכה את העולם אל עבר ייעודו.

וְתַדַּע וְתִשְׁכַּח מִן מִצָּא דְבָר לְהַשִּׁיב וְלִבְנֹת יְרוּשָׁלַם עַד מְשִׁיחַ נְגִיד
 שְׁבָעִים שְׁבָעָה וְשָׁבָעִים שָׁשִׁים וְשָׁנַיִם תָּשׁוּב וּבְנִינָתָה רְחוּב וְחָרוֹץ
 וּבְצוֹק הַעֲתִימִים.

החישוב עד "וְלִבְנֹת יְרוּשָׁלַם" הוא "שְׁבָעִים שְׁבָעָה", דהיינו 49 שנה. "מְשִׁיחַ נְגִיד" הוא כורש (רש"י), ואולי תחילת שלטון ישראל בראשות זרובבל (מלבי"ם). אמנם, למעשה ירושלים עמדה בחורבנה 52 שנה, כיוון שמחורבן צדקיהו (שנת 3338) עד הצהרת כורש (שנת 3390) חלפו 52 שנה. כשמוסיפים את שמונה עשרה השנים שעברו מאז הצהרה עד חידוש הבניין, לאחר ביטול כתב השיטנה (שנת 3408) - התוצאה היא 70 שנה. אמנם, עדין אנו נשארים עם שלוש שנים עודפות, 52 ולא 49. ואולי, הן לא נמנות מאחר שאנו מונים רק מחזור של שבע שנים שלמות (רש"י).

אם נוסיף "וְשָׁבָעִים שָׁשִׁים וְשָׁנַיִם" - כלומר 62 כפול 7 - נקבל 434 שנים. שזה "שני שבועים" שעברו מאז הצהרת כורש עד תחילת בית שני בפועל.

כאמור היו אלה 18 שנה, אך מונים רק שבועים שלמים. ל"שני שבועים" מוסיפים עוד "שישים שבועים", ארבע מאות ועשרים - ימי בית שני "ובצוק העתים" - שלא תהיינה אשליות, אלו תהיינה שנים של מצוקה תחת מלכויות אחרות.

וְאַחֲרֵי הַשְּׁבָעִים שָׁשִׁים וּשְׁנַיִם יָפֶרֶת מְשִׁיחַ וְאִין לוֹ וְהָעִיר וְהַקְּדֹשׁ יִשְׁחָתוּ עִם נְגִיד הַבַּיִת וְקִצְוֹ בְשֵׁטֶף וְעַד קֶץ מַלְחָמָה נִחְרָצָת שְׁמֹמֹת.

"יִכְרַת מְשִׁיחַ" - מנבא על מות אגריפס על ידי הרומאים, "עם נגיד" - הגעת טיטוס ואוכלוסיו, "קץ מלחמה" - עד ימות גוג ומגוג, עד אז העיר תהיה "נִחְרָצָת שְׁמֹמֹת".

וְהַגְּבִיר בְּרִית לְרַבִּים שָׁבוּעַ אֶחָד וְחֻצֵי הַשְּׁבָעִים יִשְׁבִּית זָבַח וּמִנְחָה וְעַל כִּנֹּף שְׁקוּצִים מְשֹׁמֵם וְעַד כָּלָה וְנִחְרָצָה תִּתֵּן עַל שׁוּמִם.

טיטוס הבטיח הבטחות של שלום ל"שבוע אֶחָד". למעשה, אחרי "חֻצֵי הַשְּׁבָעִים", 3 וחצי שנים, הוא "יִשְׁבִּית זָבַח" יפר את ההבטחה ויניח שם שיקוף עבודה זרה. וכל זה "וְעַד כָּלָה וְנִחְרָצָה תִּתֵּן עַל שׁוּמִם" - שיקוף יהיה בבית מקדשנו עד ביאת גואל צדק.

וצריך להתבונן בדבר. הרי גם אחרי בית שני תהיינה צרות, ואולי אף יותר גדולות. אם כן, לא די ב"שְׁבָעִים שְׁבָעָה" כדי לכפר ולמרק את כל החטאים, שהרי גם אחרי זה תהיינה עוד פורענויות! התשובה לכך היא שהנבואה תלויה ועומדת; לכל הפחות יהיו 490 שנה, זה המינימום. מתוכם 70 שנים קשות יותר, ואחריהן 420 פחות קשות, מזה אין לגרוע. לו יצויר שאחרי זה עם ישראל ישוב בתשובה, אזי נוכל לצמצם את הצרות. אך אם לא, אז ח"ו ימשכו הצרות, כשאפילו לא כתוב עד מתי (המלבי"ם). לפני הגאולה תהיינה צרה, השאלה מה ממדיה. דברים אלו מזכירים לנו את דברי ירמיהו על גלות בבל. אפילו בשלבים מתקדמים, אפילו בסוף ימי צדקיהו, ירמיהו אומר שאין הכרח שיהיה חורבן (ירמיהו כו, יב): "וְאֶל צְדָקְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה דִּבַּרְתִּי כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאָמֹר הִבִּיאוּ אֶת צְוֹאֲרֵיכֶם בְּעַל מֶלֶךְ בָּבֶל וְעִבְדוּ אֹתוֹ וְעֲמֹו וְחִיו", ולא יהיה חורבן, בכך היה נגמר העונש. די היה בגעגוע למדינת

ישראל, בגעגוע לעצמאות מדינית לאומית, בגעגוע לחרש ולמסגר, ולא היה נצרך חורבן טוטלי.

למדנו כאן שתיתכן גאולה בסוף ימי בית שני. במידה מסוימת נוכל לומר שהמרד של בר כוכבא, בתמיכת רבי עקיבא, נעשה על פי שיטה זו. רבי עקיבא למד מדניאל, שבתקופה זו יש סיכוי לגאולה. אולי זו אפשרות בעלת סיכוי נמוך, אך יש היכי תמצוי. רבי עקיבא הוא מורנו ורבנו של תורת הגאולה, נמנה על עשרת הרוגי מלכות, והוא למוד ייסורים עד מיתתו, ודווקא הוא זה שיודע לראות שועלים מהלכים בהר הבית, או לשמוע קול המונה של רומי ולצחוק (מכות כה, א-ב), כלומר, לראות מחוץ לכאב את הנחמה.

מי שענה לדניאל, הוא יענו.

מתוך "חזון וחלומות" - הרב שלומי בדש
מכון הר ברכה
לרכישת ספרים: <https://shop.yhb.org.il>